

Sándor István, a néprajzi bibliográfus*

Sándor István (1907–1994) szerteágazó és gazdag életművét tekintve sokszor méltatlanul háttérbe szorult az az egyéniség, aki egyben a magyar néprajzi bibliográfia „egyszemélyes” megteremtője.¹ A lexikonok, életrajzi adattárak meg sem említik vagy utolsó helyen sorolják fel nevénél a könyvtárosi, bibliográfusi tevékenységet, ugyanakkor idejének java részét bizonyára ez a munkaterület kötötte le. A bibliográfusi munka Sándor István számára igazi elhivatottság, mondhatni, belső megszállottság volt, amely szoros egységben állt a folklorista, irodalomtörténész kutatóval, tanárral; számára egyenértékű élethivatás volt valamennyi szakterület, amelyet művelt. Politikailag és szakmailag félreállított, nem kívánatos személyként került a szegedi főiskola katedrájáról a Néprajzi Múzeum könyvtárába, ahol 1946 novemberétől 1969-ig dolgozott mint könyvtárvezető, s mint a Néprajzi Bibliográfia kezdeményezője és szerkesztője.

A szakkönyvtár története nem témája jelen dolgozatnak,² annyit azonban meg kell jegyeznünk, hogy 1947-ben, a könyvtár átvételekor a Könyves Kálmán körüli épületben megközelítőleg 30 000 kötettel rendelkezett a gyűjtemény. A háborús veszteségek mintegy 1200 kötet ritka hazai és külföldi könyvet és folyóiratot érintettek, amelyek csak a múzeum könyvtárában voltak meg, s amelyeket később sem lehetett pótolni. „A katalógusok sajnálatos háborús károsodást szenvedtek, a betűrendes szerzői katalógus építése elakadt, jelenleg a könyvtár egyetlen teljes értékű katalógussal és leltárral sem rendelkezik.” – írja 1947 februárjában egy munkajelentésében a frissen kinevezett osztályvezető.³

Nevéhez fűződik a háború után a könyvtár újjászervezése, szinte a semmiből mintegy tíz év alatt a nemzetközi szabványoknak megfelelően kialakítandó cédulakatalógusok kiépítése, a *betűrendes, szerzői* katalógus, a bibliográfiai értékű *szak-katalógus* megteremtése, a *földrajzi katalógus* létrehozása tájanként, népenként, magyarországi vonatkozásban vármegyénként. Takács Lajos mind a szak-, mind a földrajzi katalógus létrehozásában és folyamatos gondozásában segítségére volt Sándor Istvánnak. A '90-es évekig folyamatosan épülő és máig is használatban lévő tárgyi katalógus összeállításánál Sándor István többek között felhívta a figyelmet az utalók fontosságára, gyakori szerepeltetésükre, mert véleménye szerint azon múlik egy szakkatalógus használhatósága, a gyűjteményes művek, kolligátumok, útirajzok, szaklexikonok esetében pedig a „speciális bánásmódra.”⁴

Sándor István elképzelései között már az '50-es években szerepelt egy egységes katalógusrendszer kialakítása az egyes múzeumi gyűjteményeken belül, illetve azok között, amihez a párhuzamos szakkatalógusok elkészítése szolgálná a kiin-

* Sándor István születésének 100. évfordulója alkalmából a Néprajzi Múzeumban, 2007. szeptember 5-én megrendezett konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.

dulási pontot. „Az egységes katalógusrendszer biztosítani tudja, hogy a kutató könnyűszerrel át tudja tekinteni mindazt, ami a kutatásaihoz nemcsak a múzeum könyvtárában, hanem annak egyéb gyűjteménycsoportjaiban is rendelkezésre áll, ill. könnyűszerrel található meg a múzeum könyvtárában, kézirat, film vagy fényképgyűjteményében mindazt, ami a múzeum törzsét alkotó tárgyi gyűjtemények anyagának tudományos feldolgozásához szükséges.”⁵

A múzeum és a könyvtár szerves egységét hangsúlyozza és ennek jegyében próbálja meghatározni a könyvtár küldetését: „A múzeumi könyvtár a muzeológiai kutatómunka segítő szerve; nem öncélú és szervezetileg sem önálló intézmény, hanem a múzeumban foglalt gyűjtemények mellett azok tudományos munkáját szolgáló segédvár.”⁶ Elsődlegesen a múzeumi munkatársak kutatási tervének ismeretében gyűjtötte a szakirodalmat, de a könyvtárosi munka kapcsán nem csupán egy kiszolgáló, alárendelt szerepkörű gyűjteményről beszélt.

Nem véletlen, hogy munkatársai a felkészült, szorgalmas könyvtárosok mellett a múzeumban dolgozó néprajzkutatók voltak, (Kiss Lajos, Takács Lajos, Barabás Jenő, Dobos Ilona, Boross Marietta, Luby Margit és mások), akik a rendszeres tepermunka és publikációk közlése mellett néprajzi szakismeretükkel segítették mind elméletben, mind gyakorlatban a könyvtár munkáját. A „kiszámítható, 5 éves tervszerűség” ellenére tudományos műhelymunka folyt a könyvtár falai között. Ehhez bizonyára Sándor István emberi habitusa, jó szervező- és irányítókészsége, visszafogott személyisége, a szakma iránti alázata és tájékozottsága, kiváló tárgyköri jártassága is hozzájárult. Ennek eredményeképpen Kelet-Közép-Európa legrangosabb és leggazdagabb néprajzi szakkönyvtárává vált a múzeum könyvtára a '60-as években. A gondos állománygyarapítás folytán a könyvtár állománya megkétszereződött, az éves beszerzés mintegy 2000 kötetre tehető.⁷

A nemzetközi csere jelentős állománybővülést eredményezett, elsősorban a szomszédos országokkal, de az angol, német, francia és a skandináv nyelvetterület felé is megindult a levelezés, szinte valamennyi rangosabb külföldi intézménnyel ebben az időben történt meg a kapcsolatfelvétel. Ezt azért fontos kiemelni, mert Sándor István elsősorban a külföldi folyóiratokban található recenziókra alapozta az idegen nyelvű szakirodalom beszerzését. Maga is több, mint 200 könyv és folyóirat-ismertetést publikált a lehető legszélesebb tárgykörben a könyvtárba beérkezett magyar és külföldi kötetekből. Elsősorban német, emellett román, szlovák, francia és olasz nyelvű kiadványok recenzálását végezte folyamatosan a néprajzi periodikák számára, mint a *Néprajzi Értesítő* vagy a könyvtár – általa életre hívott – dokumentációs folyóirata, az *Index Ethnographicus*. Mindenről tudósított: a kisebb terjedelmű, helyismereti bibliográfiáktól, a szomszédos és rokon népek néprajzi bibliográfiáitól kezdve a folklorisztika tárgykörébe tartozó mesekutatás, tánc- és zenetudományi tanulmányokon át a szociográfiai, helytörténeti munkákon keresztül az anyagi kultúra területéig.

A recenzióknak helyet adó, 1956-tól évente kétszer megjelenő *Index Ethnographicus*⁸ Sándor István szerkesztésében látott napvilágot. Elsődleges célja a szakma számára tájékoztatást adni a könyvtárba beérkező új folyóiratokról és könyvekről. Nem kis büszkeséggel számolt be erről a hazai kezdeményezésről, hiszen a néprajztudomány világviszonylatban sem rendelkezett referáló folyóirattal, amely a szakirodalom fejlődési eredményeit feltárná és nyilvántartaná. Véleménye szerint a szakirodalom átfoghatatlan gazdagságát teljes terjedelmében közvetlenül tanul-

mányozni ma már alig lehetséges. Minden számban mintegy 100 új néprajzi munkát dokumentált, egyenként 15-20 soros terjedelemben. Kitért legfőbb tudományos eredményeikre, módszertani sajátosságaikra, elvi szempontjaikra. Az ismertetéseket szakrendi csoportosításban, sorszámozva közölte. Bemutatásai természetesen csak a tudományos szakirodalomra, annak is a legújabb anyagára korlátozódott. A magyar nyelvű anyagról a külföld számára idegen (német) nyelvű közléseket is adott. Az egyes évfolyamok szerkesztési elvét illetően a bibliográfiákkal indult az ismertetendő munkák sora, majd a néprajz egyes ágait bemutatva a társ- és határtudományokkal zárult a sor, a kötetek végét a névmutató zárta.

Sándor István minden bizonnyal az egyik legtöbbet publikáló szerzők közé tartozott a lap hasábjain. 1957-től itt jelent meg az éves, kurrens néprajzi bibliográfia, de tematikus és személyi bibliográfiáknak is helyet adott a könyvtári folyóirat.⁹

Sándor István feladatának érezte a könyvtárban elkészült néprajzi szakk bibliográfiák, irodalomjegyzékek számbavételét is: többek között Palotay Gertrúd román és török népművészeti gyűjtését, vagy Japán művészetéről készült munkáját. Fél Edit népviseleti összefoglalását, Verecke Sándor halászati bibliográfiáját, Szendrey Ákos közmondásgyűjteményének, a *Magyar közmondások és egészségügyi szabályok(!)* című munkájának kéziratát rendszerezte. Mindemellett önálló munkákat is összeállított, az '50-es évektől kezdve a néprajzi és muzeológiai periodikák mellett társadalmi, közéleti, kulturális folyóiratokban jelentek meg írásai.¹⁰ Némely kutatók (mint Xantus János, Pável Ágoston, Szendrey Ákos) életművének bibliográfiai bemutatása mellett, tematikus bibliográfiai felméréseket is készített.

Kéziratban maradt meg az általa összegyűjtött *Udvarhely vármegyére* vonatkozó irodalom, több, mint 100 tétellel (1947), és megjelent *A matyók néprajzi bibliográfiája* is a Képzőművészeti Alap gondozásában (1956).¹¹ *Anyagi kultúránk kutatása 1955–1963* címmel válogatott bibliográfiát állított össze a '60-as évek derekán (1965). A *szabadságharc néphagyományának szakirodalmát* a Honismeretben publikálta (1974).

Az sem véletlen az, hogy az Index Ethnographicus első évfolyamában (majd később a Néprajzi Bibliográfia előszavában is) szükségesnek tartja közölni a XVIII. századtól a magyar néprajzi (vagy inkább előfutárának tekintett) helytörténeti és honismereti bibliográfiákat, repertóriumokat, kezdve a Szinyei és Hellebrant Árpád nevével fémjelzett korszak könyvészeti munkáival. Ezzel szinte „bevezeti” azt a több évtizedes munkával készült tájékoztató, a szakmának nélkülözhetetlen, hiánypótló kézikönyveit, amelyek nélkül sem gyűjtő-, sem kutatómunkát nem lehet végezni. A szakterület bibliográfiai apparátusának hiánya ösztönözte arra, hogy szisztematikusan összegyűjtse és rendezze a szakirodalmat. A néprajz néhány szakfolyóiratunk mutatóin kívül nem sok tájékoztató munkával rendelkezett a múlt század derekán, ezért érezte szükségét a számbavételnek, a gyűjtésnek. „A tájékoztatás éppen a néprajz területén rendkívül szerteágazó, sokoldalúságot igénylő feladat, az eligazító irodalom hiányossága változatos feladatok elé állított” - vallja egy vele készült interjúban.¹² A néprajzi érdeklődés, a határterületek összefüggéseit látó tájékozottság és a bibliográfusi hajlam, szorgalom és állhatatosság szerencsés találkozásának köszönhetően valódi tudományos művek születtek kezei között egy-egy bibliográfia szerkesztésekor. Különösen igaz ez a megállapítás, ha a szívügyének tekintett és gondosan összeállított néprajzi szintéziseire gondolunk. Ilyen előzmények után jött létre a magyar néprajztudomány összefoglaló bibliográfiájának terve.

amelyet a Magyar Tudományos Akadémia (Néprajzi Bizottsága) által 1950-ben létrehívott Néprajzi Bibliográfiai Munkaközösség vezetőjeként irányított és szervezett. A kutatás kezdetétől napjainkig a teljes magyar néprajzi kutatást felölelő, több kötetre tervezett kurrens és retrospektív vállalkozásnak csak töredéke valósulhatott meg, a mindannyiunk által jól ismert és használt három kötet jelent meg az Akadémiai Kiadó gondozásában. 1952. március 14-én Az Akadémia Állandó Néprajzi Bizottsága foglalkozott a bibliográfiai munka elvi kérdéseinek tisztázásával, a vitás kérdésekben a Bibliográfiai Albizottság döntött.¹³

1955 májusában Sándor István a Néprajzi Múzeum szakköre előtt ismertette a bibliográfia eredményeit, elkészítette a bibliográfia szerkesztési szabályzatát, amelyet az Akadémia elfogadott.¹⁴ Több szakmai vita, értekezés előzte meg ezeket a nagy volumenű munkákat, elvi-konceptcionális kérdésekben hazai és külföldi könyvtáros–néprajzos szakemberek egyaránt elmondták véleményüket. Tanulságos volt az Internationale Volkskundliche Bibliographie szerkesztőivel folytatott eszmecsere is. Ez a kézikönyv 1918-tól az európai néprajzi kutatás termését tekinti át évről évre, Solymossy Sándor kezdeményezéséből adódóan a legfontosabb magyar néprajzi munkák címeit is tartalmazza.¹⁵

1966 márciusában a Néprajzi Múzeum értékelő, vitaindító ülést szervezett az első kötet megjelenésének kapcsán.

Az első kötet igen részletes, mindenre kiterjedő, elméleti-gyakorlati kérdéseket, szakmai dilemmákat is felvető bevezetőjében Sándor István leírja, mit is fed le a gyűjtési kör, vagyis meghatározza az anyaggyűjtés területi, társadalmi–történelmi határvonalait. Szól a kényszerű kompromisszumokról is, amelyeket olykor kénytelenek voltak megkötni, hiszen sajátos határproblémát jelentettek a népszerű időszaki kiadványok és művek (mint például a kalendárium, vőfélykönyv, nótafüzet, ponyva), vagyis az örök kérdés: milyen mélységben, mekkora merítéssel kell gyűjteni egy diszciplínának a tárgykörhöz tartozó publikációit? Szembetűnő, hogy az adatgyűjtés során a szerkesztők a legnagyobb figyelemmel regisztrálták a társtudományok néprajzhoz kapcsolódó cikkeit is.

A feltárt anyag gyűjtési köre mindhárom kötetnél három pontban határozható meg: *1. Magába foglalja a magyar népre és általában Magyarországra vonatkozó néprajzi publikációkat s ezek ismertetéseit. 2. Tartalmazza a magyar kutatóknak más népekkel foglalkozó műveit. 3. Külföldi kutatóknak Magyarországon kiadott néprajzi munkáit, illetve műveik hazai ismertetéseit vagy fordításait.* Felöleli a határainkon kívül élő magyarokra vonatkozó hazai és külföldi irodalmat is. Az anyaggyűjtés elég széles mederben folyt, formailag a Néprajzi Múzeum könyvtárának anyagán kívül az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár katalógusai nyújtottak segítséget. Az önálló köteteken, szigorúan vett néprajzi kiadványokon túl még 400 periodikát tekintettek át a szerkesztők, amelyből csaknem 100 idegen nyelvű volt, a szomszédos országok irodalmától kezdve egészen a tengerentúlig. Ezek mind megjelenésük gyakoriságában (napilapoktól az évkönyvekig), mind tematikájukban, mind a megcélzott olvasóközönség tekintetében igen széles spektrumot ölelnek fel, gazdag és árnyalt képet mutatnak. A legváltozatosabb témák, szakterületek szerepelnek az időszakos kiadványok listáján: a régészeti, irodalmi és nyelvészeti orgánumok mellett helyet kaptak a gyermekneveléssel, meteorológiával, bányászattal, építőiparral, cipő- és bőriiparral foglalkozó sajtótermékek ugyanúgy,

mint az építőművészeti, művészettörténeti vagy pszichoanalitikai, filozófiai szaklapok.¹⁶

Sándor István megindokolta az időbeli határokat is minden esetben, amelyek kialakítását a politikai, társadalmi változások, történelmi tények tették szükségessé.

Azt, hogy elsőként a háborút követő évtized természetét kellett bemutatni, tulajdonképpen politikai jellegű döntésnek nevezhető, de végül is szakmai, módszertani szempontból nagyon sok tanulsággal szolgált. Az első kötetnél (1945–1954) kialakult a bibliográfia azon szerkezete, amely az egyszeri besorolásos és szám-utalásos rendszer kombinációján áll, és kialakult a recenziók besorolásának rendje is. Az osztályozás nagy gondot okozott, a decimális rendszer – mint kiderült – erre a célra nem használható igazán, de a szakemberek véleményének figyelembevételével sikerült megalkotni egy olyan szakrendet, amely igazodik a Néprajzi Múzeum gyűjteményeihez, így egységes katalógusrendszert biztosít a különböző gyűjteményekben.¹⁷ Érdemes volt a szerkezet kialakításánál, a rendszer megalkotásánál a különböző szakterületek művelőinek véleményét kikérni, hiszen a tudományos igényű tájékoztatás mellett a gyakorlati használhatóság volt a fő cél. Nagy erénye a köteteknek az egységes szerkesztési elv, amely kiállta az idők próbáját, sőt az utódok (Kovács Zoltán, Halasy Márta) is ezt a szerkezetet követték.

A tudományos kutató meghatározott témák irodalmát keresve közeledik, így a gyűjtött anyag tematikus alapon, tárgykörük szerint került besorolásra. A közlemények jellege, műfaja, terjedelme (legyen az könyv, tanulmány, cikk, tárcsa, hír) ehhez képest másodrendű.

A gyűjtött anyagot 60 nagyobb fejezetre bontja, azon belül alfejezetek, csoportok adják meg a szisztematikus rendszert. A fejezeteken belül az általánosabb mondanivalójú, elvi-módszertani problémákat felvető művek felsorolása következik, majd a földrajzi alosztás szerinti besorolás, azon belül pedig a tematikus szempontú csoportosítás kapott helyet.

Az anyag természetéből adódóan a részletezés nyilvánvaló, így a tájékoztatásban és a kutatómunkában is jobban segíti a használót. Könyvismertetések, recenziók és idegen nyelvű kivonatok is kapcsolódnak az egyes tételekhez, elősegítve ezzel a bibliográfia minél szélesebb körű használhatóságát. Nagyfokú igényességre utal az a megoldás, hogy az összetett, vegyes tartalmú munkák (pl. tanulmánykötetek, emlékkönyvek), mivel beosztásuk nem lehet szorosan egyértelmű, annotált tételekként gazdagítják a feltárást. Az első kötetben még oldalszámra, majd a továbbiakban már lételszámra utaló névmutatató zárja a nagy horderejű munkát. Az első kötet több, mint 6000 tételből álló anyaga önmagában is heroikus vállalkozás, mégis valamennyi kritika a legteljesebb, legjelentősebb munkának az 1850–1870 közötti időszakot tárgyaló, harmadikként megjelenő bibliográfiát tekintti. Valószínűleg Sándor István is ezzel a kötettel szerette volna elindítani a néprajzi könyvészetek sorát. Több okból: szinte önálló dolgozatként – az előszó keretein belül – elemzi azt az esztétörténeti, művelődéstörténeti hátteret, amelyben létrejött a magyar néprajztudomány, elkezdődött a folklórkutatás kibontakozása, a gyűjtőmozgalmak megindulása, vagyis ahogy a néprajzi-honismereti érdeklődés fokozatosan egy új tudományág – s annak szervezeti kereteinek, tudományos fórumainak – megszületéséhez vezetett. Továbbá ebben az időben a paraszti életforma, az életmódbeli viszonyok, a hagyományos néprajzi jelenségek leírása, szerepe hangsúlyos, társadalmi-történeti vonatkozásuk nyilvánvaló és szinte az

élet minden területére kihat. Éppen ezért az anyaggyűjtés nem szorítkozhatott a XIX. század második felének tudományos kiadványaira. A néprajztudomány irodalmi jelentkezése elsősorban a rokontudományok, a szépirodalom és nyelvkutatás, történettudomány területén általános, de tudományos közleményekben, közérdekű folyóiratokban, hírlapok, tárca-, riport-, hírrovatban, sőt, olykor törvények, szabályrendeletek, közlönyök szövegeiben is nyomon követhető. A Petrik- és Szi-nyei-kötetek anyaga éppúgy megtalálható ebben a bibliográfiában, mint értékes ismeretterjesztő cikkek vagy a kalendáriumok, naptárak, néplapok, ponyvanyomtatványok ide vonatkozó részletei. Vagyis a „*tárgyalt időszak sajtójának újszól-ván teljes területén anyagfeltáró, adatgyűjtő munkát kellett végeznünk*” – tájékoztatja a nagyérdeműt a szerkesztő az előszóban.¹⁸ Ennek eredményeképpen meg-
lepően sok új adat került napvilágra; és nagy erénye, ami ebben az időszakban nyomatékossabban s a történelmi okoknál fogva jelentkezik, hogy számba vette a más országokban élő magyarok néprajzi anyagát, a Kárpát-medencei népekről szóló irodalmat is, legyen annak formája könyv vagy periodika.

Barabás Jenő levélrészlete erre utal: „*Az az érzésem, hogy ha volna a magyar néprajznak tudománytörténeti összefoglalása, úgy ma, e kötet után, teljesen át kellene írni. Most, hogy legalább bibliografikusan együtt látni az egészet, sokkal imponálóbb kép bontakozik ki, mint korábban hittük!*”¹⁹

Az adatokban, forrásokban igen gazdag, értékes anyagfeltáró és kiválóan rendszerező munkát önálló tudományos alkotásnak ítéli egy kritika.

A 60 bibliográfiai fejezetre bontott, 16 000 tételt tartalmazó gyűjteményben mindössze a névmutató segíti a visszakeresést, mégis hiányérzetünk. A kötet elején található 40 oldalas tartalomjegyzék mintegy pótolja, kiváltja a tárgymutatót, olyan áttekinthető, logikus felépítéssel, részletes fejezetcímekkel igazítja el a használót, amelyek segítségével pl. a korban ismert és használt eketípusoktól kezdve a méhszűrés orvosságaiig a fejezetcímekből azonnal tájékozódhatunk. A földrajzi mutató hiányát ugyanakkor szinte valamennyi kritika megemlíti. Ez a hiány egyrészt azzal is magyarázható, hogy a helynevek jelentős része számos alkalommal változott, ez a tárgyalt korszakban különösen érvényes. Másrészt a tartalomjegyzékben és a szemlézett periodikák listáján nyomon követhető, hogy ez a kötet kiemelten kezeli a Kárpát-medencei népekről szóló irodalmat, a tájegységeken belül a megyék, azon belül is a határon túli területek magyarsága, illetve más, magyarországi etnikumok, nemzetiségi csoportok külön fejezetcímet kaptak. A bibliográfia a történelmileg kialakult egykori megyehatárokat veszi alapul.

Sándor István az utolsó, vele készült szakmai interjúban beszámolt arról a hatalmas vállalkozásról, ami a XVIII. század néprajzi anyagának publikálását jelentette volna. Az anyaggyűjtésben a magyar, latin, német és egyéb nyelvű irodalom, valamint a magyarok írta külföldi publikációk is szerepelnek. A címekhez fűződő annotációk kiterjednek a könyvek, tanulmányok, cikkek néprajzi adatainak, megfigyeléseinek részletes közlésére is, így valószínűleg terjedelmében is a legjelentősebb munka lehetett volna. A kéziratban maradt anyag sorsáról semmit nem tudunk.

A néprajzi bibliográfia anyaggyűjtésének, szerkesztésének mind a mai napig a Néprajzi Múzeum könyvtára ad otthont. A közelmúltban megjelent, 2001–2002-es évek néprajzi termését felölelő gyűjtemény kiterjed a határon túli magyar néprajzi kutatás könyv- és cikktermésére és részben a magyarországi kutatók külföldön

megjelent műveire is. A néprajzi, antropológiai írások feltárása mellett a társadalomtörténet, a szociológia és más rokon-, illetve társtudományok forrásértékű publikációi is helyet kaptak a 3000 tételből álló, Mészáros Borbála szerkesztésében elkészült összeállításban

JEGYZETEK

- 1 Előljáróban jegyezzük meg, ugyanezen a néven tisztelhetjük azt az irodalomkedvelő és pártoló nyitrai birtokost, Sándor Istvánt (1750–1815), akinek nevéhez fűződik az első magyar retrospektív nemzeti bibliográfia összeállítása és kiadása. Az 1803-ban, Győrben megjelent Magyar Könyvesház a magyar irodalomnak igen hasznos és hézagpótló segédkönyve volt a korabeli méltatások szerint.
- 2 Kenyéri Kornélia: *Habent sua historia libelli*. A Néprajzi Múzeum Könyvtárának történeti rétegei. = *Néprajzi Értesítő*, 2005. LXXXVII. 77–129. p.
- 3 NMI-56/1947: Sándor István: A Néprajzi Múzeum könyvtáráról 1947. febr. 24.
- 4 EAD-1/G K/8-1955 A tárgyi katalógus elkészítésének kalauza
- 5 Sándor István: Könyvtár és múzeum. = *Múzeumi Híradó*, 1954. 1. évf. 1. sz. 26–28. p.
- 6 Sándor István: Dokumentáció a Néprajzi Múzeum könyvtárában. = *Magyar Könyvszemle*, 75. évf. (1959) 294–297. p.
- 7 EAD-1/G 863-257/1961
- 8 Hivatalos címe: A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Múzeumának Könyvtári Tájékoztatója (1956–1966)
- 9 Hofer Tamás szerkesztésében a könyvtárban megtalálható *külföldi falumonográfiákat* tárja az olvasó elé (1961), Földes László az *állattartás, pásztorkodás témakörét* gyűjti össze (1963), Cs. *Sebestyén Károly* irodalmi munkásságát méltatja a lap (1964) és Kovács Zoltán a *szabadtéri néprajzi múzeumokról* ad áttekintést. (1966)
- 10 Tanulmányokat közölt a néprajzi muzeológia, a történeti és szellemi néprajz területéről egyaránt. Az Ethnographiában és a Honismeretben elsősorban a magyar történelmi és folklorisztikai tárgyú írásai kaptak helyet, mint az aradi vértanúk, a szabadságharc néphagyománya, Dózsa alakja stb. Ezenkívül a Magyar Szemle, Vasi Szemle, Matyóföld, Múzsák, Múzeumi Kurír és az Életünk számaiban is megjelentek dolgozatai. Lásd bővebben: Serfőzőné Gémes Magda: Sándor István irodalmi munkássága. = *Néprajzi Hírek*, 1995. 1–4. sz. 37–50. p.
- 11 Sándor István: A matyók néprajzi bibliográfiája. In: Györffy István: *Matyó népviselet*. Bp., 1956. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata. 193–205. p.
- 12 Kemény G. Gábor: A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1850–1870. = *Magyar Könyvszemle* 94. évf. (1978) 383–385. p.
- 13 EAD-1/G K/1-1952
- 14 EAD-1/G K/1-1955
- 15 Szerkezetét tekintve gyakorlatilag hasonló a felépítése, összetétele a két bibliográfiának, az egyes szakcsoportokon belül itt a népek, népcsoportok szerinti bontás a domináns rendezőelv.
- 16 A tartalmi gazdagságot és sokszínűséget érzékeltetve, csak pár cím az első kötetként kiadott ötvenes évekbeli szemlézett periodikák listájáról: Boldog Élet, Fogaskerek,

- Kispajtás, Kohászati Lapok, Magyar Állatorvosok Lapja, Nők Lapja, Új Szántás, Viruló Föld... stb., amelyek mellett jól megfértek a külföldi társadalomtudományi, filológiai szakfolyóiratok is: The Journal of the Polynesian Society (Wellington), Psychoanalytic Quarterly (New York), Zeitschrift für Slavische Philologie (Heidelberg)...
- 17 Korompay Gáborné: „Az intézmény idegközpontja a könyvtár...” = Könyvtáros, 1991. 41. évf. 5. sz. 265–268. p.
- 18 Sándor István: A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1850-1870. Tanulmányok és adatok a Kárpát-medence etnográfijához. Budapest, 1977. Akadémiai Kiadó, 54. p.
- 19 Vö: Korompay i. m.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Barabás Jenő: A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1955–1961. = Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményei. 1972. 11/12. sz. 263–264. p.
- Sándor István: A Néprajzi Múzeum könyvtára. = Adattári Értesítő, 1954. 1–4. sz. 7–8. p.
- Sándor István: Magyar néprajzi bibliográfiák. = Index Ethnographicus, 1956. 1. évf. 1. sz. 52–60. p.
- Sándor István: Solymossy Sándor és a néprajzi bibliográfia. = Index Ethnographicus, 1960. 5. évf. 1. sz. 54–61. p.
- Sándor István: A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1945–1954. Budapest, 1965. Akadémiai Kiadó
- Sándor István: A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1955–1960. Budapest, 1971. Akadémiai Kiadó
- Sándor István: A néprajzi bibliográfiáról. = Néprajzi Hírek, 1977. 6. évf. 1–2. sz. 13–14. p.
- Szendrey Ákos: A magyar néprajztudomány tíz éves bibliográfiájáról 1945–1954. = Index Ethnographicus, 1964. 9. évf. 113–116. p.
- Szolnoky Lajos: A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1945–1955. Bp., 1956. = Demos, 1960. 1. évf. 9. sz.
- Tuba László: A magyar néprajztudomány bibliográfiája 1850–1870. = Könyvtáros, 1977. 27. évf. 7. sz. 429–430. p.
- Vágh Mária: Egy néprajztudomány bibliográfiájáról. = Magyar Nemzet, 1977. júl. 22. 9. p.

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

- EAD NMI = Ethnológiai Adattár Néprajzi Múzeum Irattára
 EAD -1/G = Ethnológiai Adattár Könyvtári Iratok

Nagy Réka Anna